

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL III.

Nr. 245.

Braşov, Joi 2 (14) Noemvre

1889.

Braşov, 1 Noemvre v.

Cine e de vină, că Cehii nu-şi pot realiza încă postulatul lor privitor la dreptul public al Boemiei şi la încoronare?

Acastă întrebare a fost mult ventilată în vorbirile ţinute în dieta boemă cu ocaziunea desbaterei proiectului de adresă al minorităţii. Opoziţia susţine, că partida lui Rieger e de vină la toate, pentru că şovăeşte şi face politică de oportunitate.

Dr. Rieger, apărându-se în contra acestor învinuiri, dăse că şi partida lui are aceleaşi aspiraţiuni, dăr decă pentru moment dreptul public al Boemiei nu are şanse de reeşire, şi decă prin urmare partida lui cere să s'amâne deocamdată această cestiune, cauză este opoziţiunea ce-o facă Germanii de-o parte şi Ungurii de altă parte nisuiţelor naţiunii cehe.

Cu multă amărăciune se plânse Rieger în contra foilor germane, cari combată cu inverşunare dreptul public al Boemiei, mai mult însă se plânse el în contra Ungurilor, cari se arată atât de duşmănoşi faţă cu postulatele Cehilor.

Rieger atinse şi buba maghiarisărei, dăcându că Ungurii numesc pe Slavii panslavişti, ca să pôtă lovi în aceia, cari nu voiesc să se maghiariseze. Dăr atacurile lor nechibzuite pot să provôce ună pericolă pentru întreaga monarchiă.

Cuvintele lui Rieger le-au tăcută sânge rău celor din Pesta, pe cari i-a supărată mai multă că-i admoniează să fiă înţelepţi, să nu-şi facă inimiici politici şi să nu uite, că sunt o naţiune mică şi că timpul de faţă nu este favorabil naţiunilor mici.

Negreşit că cu acesta a voit să dăcă Rieger, că Ungurii ar face mai cu minte să caute a se înţelege cu Cehii, cari în ce privesc cultura, ştiinţa şi arta stau pe aceeaşi tréptă cu Ungurii.

Dăr la o astfel de alianţă nici că se gândescă ađi puternicii dălei din Peşta. „Pester Lloyd“ îşi reînnoiesc declaraarea, că decă s'ar face schimbări în Austria, cari să ameninţe dualismul, Ungurii ar rupe legăturile cu Austria şi ar introduce uniunea personală. Mai departe organul lui Tisza ia în apărare pe Germanii din Austria, susţind că şi ei au un drept şi că nu vor pute suferi, ca într'o Boemiă de sine stătătoare să devină cetăţeni de a doua mână.

Totă cam pe aceeaşi córdă cântă şi „Nemzet“, străduindu-se a dovedi, că maioritatea parlamentară din Austria este pătunsă de spiritul duşmănos reacionar şi naţional în contra constituţiei actuale şi în contra dualismului, căci, dăce „Nemzet“, cei-ce sunt inimiici constituţiei austriace sunt şi inimiici dualismului.

După toate aceste declaraări nu mai încapă indoelă, că Rieger a avut dreptate, când a susţinut, că supremaţiei maghiari şi germani, mergendă mână în mână, sunt cari împiedecă ađi reactivarea dreptului public al Boemiei.

DIN AFARĂ.

O vorbire a ministrului Salisbury.

Cu ocaziunea instalării noului primar ori lord-maior al Londrei, ministrul-preşedinte engles Salisbury a rostită un discurs la banchetul dat în onoarea lordului-maior. El a dăsit, că momentul n'a venit încă pentru Englitera de a deşerta Egiptul, dăr că puterile cele mari ar pute să ajute pe Englitera a iuţi acestă momentă. Nisce

evenimente s'au săvârşit în Europa şi vor să contribuă la consolidarea păcii, în favoarea căreia se facă sfortări din partea tuturor suveranilor. Barometrul politic, a adăugat lord Salisbury, indică negreşit pacea.

Diarele dau o versiune mai întinsă discursului lordului Salisbury la banchetul dat în onoarea lord-maiorului. Lord Salisbury a felicitat pe lordul-mair, că alegerea sa coincide cu întorcerea unei prosperităţi comerciale, ce lipsia de multă. Vorbind în urmă de neînţelegerea între capitală şi muncă, oratorul dăce, că ambele părţi îşi iau o mare răspundere turburând mersul mării industrii engleze, chiar în momentul când concurenţa străină e cea mai vie. În ceea ce privesc Irlanda, guvernul nu se gândesc de loc a schimba politica în sensul de home rule.

Câtă pentru cestiunile străine, aceea a Africeii preocupă mai multă decât oricare alta pe Statele europene. Toate ţerile, printre care şi Englitera, se întrec în generositate în silinţele lor pentru civilisarea Africeii. Trei compănii mari fondate de curendă au început, cu sorţi de isbândă, opera lor civilisătoare. Lord Salisbury amintescă cu satisfacţia, că conferinţa antisclavagistă se adună anul acesta la Bruxela, că ea va face epocă în istoria lumii. Oratorul felicită pe Sultanul Zanzibarului pentru decretul său, care dă libertate sclavilor. Acestă act atrage bine-cuvântările lumii întregi.

În privinţa Egiptului, lord Salisbury dăce că primejdia de invasiune mai există, învingerea lui Emin Paşa probază, că califul mai dispune de forţe însemnate; momentul de a deşerta Egiptul n'a venit încă; acestă momentă va fi apropiată sau depărtată, după cum celalalte puteri vor ajuta sau vor împedea pe Englitera în măsurile sale de desvoltare a prosperităţii Egiptului.

Dificultăţile din Creta ajung spre sărşit. În timpul de faţă nu există

altă cestiune, care ar pute să neliniştescă Europa. Politica englesă în privinţa continentului european şi a Mediteranei e cunoscută de totă lumea, e o politică de pace şi de menţinerea de *statu quo*. Nimic n'ar fi mai fatal, decât mărirea teritorială a uneia din puteri; ea ar provoca de sigur o catastrofă repede. În ceea ce privesc pe Englitera, ar fi o nebuniă, ar fi cu neputinţă de a o lega pentru viitor prin demersuri speciale. În cursul acestui an s'au produs în diferite ţeri nisce evenimente, ce au contribuit la menţinerea păcii, în favoarea căreia toţi suveranii facă sfortări sincere. Barometrul politic arată negreşit pacea; toţi ômenii de stat european consideră sorţi actuali de pace ca mai mari.

SCRILE ŢILEI.

Convenţia comercială cu România. „Monitorul Oficial“ din Bucureşti publică următorul comunicat: Mai multe diare, ocupându-se de relaţiunile între cu statele străine, au arătat diferite păreri asupra negociaţiunilor ce se vor deschide eventual cu Austro-Ungaria pentru ună aranjament comercial, precum şi asupra proiectelor ce ar avă guvernul în privinţa tratamentului de acordată cutărui său cutărui stat, când vor să espira toate convenţiunile noastre şi ne vom găsi sub regimul autonom general. Epoca la care au să se sfârşescă acele convenţiuni este încă destul de depărtată şi guvernul are nevoie să studieze de aproape aceste delicate probleme. Ori-ce consideraţiuni şi ori-ce vederi, ce s'ar emite în diferitele organe ale presei noastre în aceste privinţe, sunt dăr cu totul personale autorilor lor. Guvernul vede cu plăcere diarele de toate nuanţele căutând să lumineze aceste importante cestiuni. El îşi rezervă însă de a face cunoscută la timp ideile sale şi măsurile ce le crede mai nimerite pentru propăşirea economică a ţerei.

**

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

O căsătorie curiosă.

(Din poveştile bunicei).

Timpul tace şi trece, dăce proverbul. Apoi ce poţi face astăđi, nu lăsa pe mâne.

De când cu vânătoarea de becaşe de astă-primăveră, nu v'amă mai istorisită nimica despre bunica noastră. Ce e adeverat, imi propusesem de multe ori a reproduce vre-o poveste potrivită dintr'ale bunicei, dăr şciută este, că omul propune şi Dumnezeu dispune. Şi a dispus astfel, ca v'era să o petrecem cu distrageri şi petreceri plăcute, căştigândă amintiri eterne, ce nu se mai uită...

Trece apoi şi v'era, pentru-că în lume totă şi toate sunt trecătoare: „Omul e o taină, viaţa e un vis amăgitor, un vis, care îngrozesc pe bietul muritor“. Cu încetul, pe neobservate, ne apropiem de iernă... Grele dăle am ajuns, cu prezentul nu ne multămim şi în viitor nu ne ferim. Dăr ne mai distragem cu poveştile, ca să nu dăce — cu minciunile. Însă gluma-i glumă, dăr vorba dreptă să fiă, bunica noastră face risuri foarte potrivite. V'aşu invita prea bucuros la poveştile bunicei, dăr

sciu pré bine, că aveţi multe distrageri şi ocupaţiuni, cari vă răpescă toate momentele libere. Aflându-mă deci în plăcuta poziţiune de a pute conversa cu d-vostă, étă voi istorisi întâmplările din intervalul petrecut cu bunica.

Sorióra mea Mărióra, care locuia cu părinţii la moşia noastră din comuna S., de multe ori se plângea cătră bunica despre viaţa monotónă dela sat. Odinióra, fiind bunica în voia bună său, precum se dăce, bine dispusă, étă cum o mângăia pe sorióra:

„Drept e, că mulţi dintre oraşeni detestă viaţa dela sate, ba unii merg până a declara, că de i-ar osândi cineva să trăiescă numai o săptămână în sat, s'ară prăpădi de dorul oraşului. Prea natural! Ei nu pot să suferi nici influinţa aerului necorrupt, întocmai precum unii gingăşi nu pot să suferi duşul de apă rece. Şi-au deprins organul respiraţiunii cu atmosfera de prin oraşe. Ce e drept, la oraşe lumea merge la teatre, baluri, serate şi alte distrageri, dăr şi viaţa dela sat îşi are plăcerile şi petrecerile sale, deşi nu sunt chiară aşa sgotose, ca cele dela oraşe. Apoi, în fine, nu scie omul, că din care tufă ese epurare.“ Étă o istorióra întâmplată la un sat foarte monotón:

„Un neguţător tiner şi amicabile din oraşul H. fu invitată nu de multă la o familie dela sat, la vânătoare. Primi invitaţiunea cu bucurie şi se duse, căci „pentru o fragă şi frunza ţi-e dragă“.

„Într'o noapte, junele nostru neputendă dormi, aprinse o țigară şi prinse a se uita pe ferăstră afară. Cerul era plin de stele, luna chiar atuncia eşise de după un nor, unde se ascunsesse pentru un moment: nu se auđia nici un vers, decâtă al paserilor, cari se desmerdau în suflarea unui zefir dulce şi amoros, ce şuera prin frunzele arborilor. De-odată zări în grădină o figură, care se preumbla în sus şi în jos, apoi dispăr. În altă dă junele povesti stăpănului casii scena petrecută.

— De bună sémă, răspuse acesta, v'ună servitor a voit să facă o glumă.

„Dăr în altă noapte, figura éráşi apăr, junele eşi şi neobservat îi trase inelul din deget. Nu peste multă figura dispăr. În altă dă junele întrebă la mesă, că n'a perdută cineva un inel?“

— Eu am perdută unul, răspuse domnişóra casei, dăr nu sciu cum şi unde.

„După medă-dă junele vorbi serios cu tatăl domnişórei şi îi spuse, că domnişóra e somnambulă. Medicul de casă de

locu fu chemat şi împreună cu părinţii se consfătuiră.

— Domnul meu, dăce medicul cătră junele, am să-ţi spun o vorbă între patru ochi. Lécul cel mai bun în contra somnambulismului este căsătoria. Domnişóra e cultă şi frumoasă, e unica fică a părinţilor săi, şi așa va eređi o avuđă frumoasă, ceea ce e o norocire foarte mare pentru pretensiunile tinerilor însurătei. Părinţii mi-se pare, că te iubesc. În locul d-tale eu aşu cere mâna domnişórei.

„Tinerul neguţător nu se cugetă mult, ci făcu așa, precum îl sfătuí medicul, şi acum trăescă fericit cu sođia sa amabilă şi dragălaşă.“

La toate, dăr cu deosebire Măriórei îi plăcu foarte istorisirea bunicei, chiar şi eu m'am decis a petrece v'era următoare la unchişul nostru, căci precum vedă, viaţa dela sat e foarte practică din punct de vedere — sanitar. Mă voiu nisui a descrie petrecerea mea dela sat, până atunc însă vă rog de aşteptare şi vă doresc petrecere bună în carnavalul ce are să urmeze!

Cornelia L...

I-a apucată rușinea. „Erd. Hir.“ în articolul său de fond de la 11 Noemvrie arată, că modul cum se îngrijese la noi de starea sănătății locuitorilor este o rușine pentru Ungaria. În ceea ce privește mortalitatea, Ungaria stă mai rău ca toate statele civilizate. Deși proporția născerilor merge continuu spre bine, cu toate acestea sporirea locuitorilor nici pe departe nu stă în proporția cu născerile, din cauza marelui mortalității. Folia ungrăvescă găsește, că cauza acestui rău o formă mai vârstosă neexecutarea legii sanitare. Noi credem însă, că mai ușor s'ar pute vindeca acest rău, decât pe de o parte nu li s'ar mai da evreilor în contul „patriotismului“ mână liberă întru a învenina poporul cu beuturile lor falsificate cu vitriol și alte materii otrăvicioase, și pe de altă parte să se dea poporului posibilitatea de a se nutri mai bine și de a duce o viață câtă decît mai ușoară, căci îngreunările prea mari și vexațiunile continue ale executorilor e cu neputință să nu scurteze zilele bieților locuitori.

Totul se ducă. Din comitatul Treiscaunelor, care este locuit de Săci, și-au cerut în luna lui Octomvrie certificate pe 15 zile pentru trecere în România 365 persoane, și pașapoarte pe câte unu și unu 102 persoane, laolaltă 467, adică dintr'ună singură comitatul într'o singură lună 467 emigrări în România! Dacă s'ar întâmpla aceasta într'o lună de primăveră, nu ni-ar părea așa bătătoră la ochi, căci s'ar pute crede, că e vechiul obicei de a trece la lucru în România, pentru ca la toamnă să se reintorcă cu banii. Ei, dăr emigrările se fac în vreme de toamnă, în prejma iernei, când nu „tota tufa dă sălașu“ și când cine are numai ceva stare își caută adăpostul în coliba sa. Ce diceți la asta „patrioților?“ Ii mai amăgiți pe Săci cu colonizarea lor pe Câmpia, pe scopuri de maghiarizare, amăgire care i-a adus pe mulți de morți adă de fîme, fiindcă peste vară n'au putut să meargă în România ca să își câștige bani albi pentru zile negre? Cine sapă gropă altuia, cade el în ea.

Descentralizarea tabelor. Camera advocatilor din Peșta a adresat ministrului de justiție o reprezentare, în care recomandă următoarele orașe ca reședințe ale tabelor regesci: Peșta, Dobrișin, Cașovia, Oedenburg, Pojon, Timișoara, Seghedin, Cinci-Biserici și Clușiu.

Sfințire de biserică. Comuna rurală Pomezzeu, protopresbiteratul Beiușului, care și ia numirea dela câmpul, în care se susținea când-va o sectă de preoți, cari își aveau acolo pomposul clăstru, ce se dă cu socotela, că ar fi existat încă înainte de venirea Turcilor în Ungaria și a cărui ruine se vedd și acum — în 1/13 Octomvrie a. c. și-a serbat actul sfințirii noii biserici, prin protopresbiterul tractual Eliă Moga, în asistință de opt preoți. Cu această ocaziune d-lu protopop tractualu ținu o predică foarte potrivită despre însemnătatea bisericii și despre aceea, cum poporul nostru și-a conservat originalitatea, limba și datinele străbune numai și numai prin biserică. Pe fețele credincioșilor străluciau rașe de bucurie, vedându-și realizate dorințele și aspirațiunile lor cele mai mari prin terminarea zidirii bisericii celei noue în locul celei arse. Și într'adevăr este ceva frumos și demn de laudă, dice „Biserica și Școala“, când un popor abia din 300 de suflete, din propriile sale puteri și în timpul atât de scurt zidesce o biserică așa de frumoasă. După sfințirea actului toți cei de față, preoțimea și inteligența din jur, se întruniră la masa ospitală a d-lui notar Demetriu Moga, și poporul avu prănzul cuviincios la masa judelei comunale.

Universitarii unguri și: L. Kossuth.

Studentii unguri dela universitatea din Budapesta, în număr de 150—200, au voit, ca în ziua de 8 Ianuară anul viitor, ziua în care Kossuth încetă de a fi cetățenul al Ungariei, să meargă în persoană la el pentru a-i aduce omagii și a-l asigura de aderența și „nestrămutata lor alipire la el și la principiile lui“. Universitarii unguri au rugat în acest scop pe deputatul Helffy Ignacz, ca să-i scrie lui Kossuth și să-l întrebe, dacă ar fi el dispus ca să-i primescă. La acesta Kossuth a răspuns, că din cauza bătrânețelor sale adânci, omă de 88 de ani, nu este în stare a-i primi, acum în cap de erna, deorece și în urma emoțiilor și ostenelelor ce îi li-a pricinuit visita aceea „legendară“, făcută în Iulie, cu toate că a fost vera, el se bolnăvi și nici acum nu este deplin restaurat, cu atât mai amenințătoare ar fi însă pentru el o asemenea vizită, făcută în timpul de erna. Kossuth însă prin Helffy promise tinerimei, că va primi această vizită a lor la primăveră, dacă va trăi. „Dacă însă nu voi trăi până la primăveră, ceea ce e mai probabil“, dice Kossuth la finea epistolei sale, „să cerceteze mormântul meu și să jure lângă el, că necondiționat vor lupta, la bine ca și la rău, pentru principiul, a căruia realizare mie nu mi-a fost dată ca să o ajung“. În urma acestei studenții unguri au amănat vizita lor până în Martie.

Ore nu era mai nobil și mai uman, ca Slovacul Kossuth să lupte pentru neamul său slovac cu atâta tenacitate?

M. S. Regele României a primit din partea d-lui președinte al republicii orientale Uruguay și a d-lui președinte al republicii Columbia câte o scrisoare de felicitare, drept răspuns la notificarea ce li s'a făcut, că Principele Ferdinand a fost desemnat ca moștenitor presumpțiv al coronei, și a primit titlul de Alteță Regală, principe al României.

Furtul la calea ferată. Din casa direcției căii ferate de sud în Buda au dispărut 20,000 fl. Casierul Karel, care a susținut mereu, că el nu i-a luat, s'a sinucis pe mormântul copilului său. Afară de câte-va indicii îngreunătoare pentru Karel, nu s'au obținut până acum rezultate pozitive.

Socră otrăvitoare. La 1 Noemvrie n. muri în Ghelențe, com. Treiscaune, o tânăra femeie, care cu patru zile mai înainte născuse un copil de tot sănătos. Morte s'a întâmplat sub împrejurări bătătoare la ochi, după ce femeia mănucase puic cu sos, ce i-lu gătise so-cră-sa. Era cunoscută tuturor în comună, că tânăra femeie e rău vedută de so-cră-sa, se vorbea deci, că acesta și-a otrăvit pe noru-sa și așa judecătoria de cerc din Covasna dispuse secționarea cadavrului. Resultatul fu nefavorabil pentru so-cră și așa fu arestată.

Tovărășia. Moștenitorii firmei B. G. Popoviciu, casă de export și comision, furnizorii curții regale române în Viena, existentă de 40 ani, cu un credit însemnat și o clientelă alasă, caută pentru întinderea afacerilor un tovarășu, care dispune de un capital minimum de 10,000 fl. Reflectanții sunt rugați a se adresa la veduva răposatului sub adresa: *Aspasia Popoviciu, I. Fleischmarkt 15, Viena.*

Suntem rugați a publica următoarele:

Brașov, în 12 Noemvrie 1889.

Stimate D-le Redactor! Lipsind de mai mult timp de acasă, abia acum afl, că sunt provocat de diarul „Românul“ din Bucuresci a declara, dacă este adevărat, că Escelența Sa Metropolitul Mironu Romanul din Sibiu ar fi folosită cătră mine amenințarea, că dacă noi, Brașovenii, vom stăru

a se confirma d-lu G. Bogdanu ca profesor suplent la gimnaziul nostru de aici, atunci înaltu Prea Sântia Sa va face să ni-se închide gimnaziul.

Acastă provocare ni-se face în „Românul“ dela 3 Noemvrie a. c. în ultimul alineat din articolul intitulat „Foile ungresci despre Mitropolitul Sibiuului.“

Vă rog să aveți bunătate a publica din parte mi următoarea:

Declarațiune.

Este absolut neadeverat, că Escelența Sa Prea Sântitul Mitropolit al Sibiuului Mironu Romanul s'ar fi folosit în conversațiune cu mine de amenințarea, că va face a ni-se închide gimnaziul, dacă vom stăru a se confirma de profesor d-lu G. Bogdanu alias Duică.

În decursul de trei zile continuativ am fost primit de Escelența Sa de trei ori, și nici măcar mențiune nu mi a făcut de o asemenea amenințare.

Rog pe onorata Redacțiune a diarului „Românul“ să reproducă această declarațiune.

Primiți, d-le Redactor, asigurarea distinsei mele stime. **Iuonă Lengeru.**

Sasii și Români.

Sub acest titlu deputatul național sasu, d-lu Iosef Filtch, publică în „Kronst. Ztg.“ un articol, ca răspuns lui „Kolozsvar“, care s'a încercat să arate prelușele pericole ce ar amenința pe poporul săsesic, dacă conducătorii lui s'ar alia cu ultraștii români. Nici de solidaritate, nici de alianță între Sași și Români nu e vorba, dice d-lu Filtch, deși trebuie să admitem, că unele țeluri gravamine și nisuițe sunt aceleși la amândouă poporele. Așa de pildă gravaminele despre necurmata vătămăre a legii de naționalitate din partea guvernului și a organelor lui, gravaminele despre nisuițele de maghiarizare, despre volnicia în administrațiune. Tălul comun e combaterea nelegalităților și nisuițelor, care deopotrivă amenință pe amândouă naționalitățile. De asemenea sunt multe cestiuni, în care Sași stau alătura cu Români, și anume în cestiunile, în care Sași stau pe partea dreptului, chiar dacă acesta ar fi și în favoarea Românilor.

Sași trăesc în amicitia cu Români, dăr de o alianță politică n'a fost nici-odată vorba, deși, ținându-se, că există numeroșe țeluri și nisuițe egale între Sași și Români, s'ar pute discuta asupra acestei cestiuni.

„Ce privește programul național român — continuă d-lu Filtch — acesta cuprinde deoparte unele puncte, pe cari nu numai ori-ce Sasu, ci chiar și ori-ce cetățen ungur neinfestat de șovinism maghiar. Iar put subscie, de altă parte și puncte, care n'au fost nici-odată sprijinite de Sași.“

„Așa e înainte de toate primul punct al programului: redobândirea autonomiei Ardélului, care nici-odată n'a fost sprijinită de Sași, fiindcă Sași s'au învoit cu faptul legal al uniunii. Și cu toate acestea trebuie să concedem că restabilirea autonomiei Ardélului ar av pentru țăr în unele privințe mari avantaje, atât de mari, încât chiar din partea Maghiarilor ardeleni s'au audit în timpul din urmă de repețitorii voci pentru autonomia Ardélului. Noi Sași, în contrast cu Români, recunoștem uniunea ca legală, dăr în contra desființării acestei legi cu greu amă avem ceva de obiectat și din partea noastră.“

„Punctele 2 și 3 ale programului național român, privitoare la egala îndreptărire a limbei române în ținuturile locuite de Români în administrați și justiți, precum și cererea d'a se numi funcționari români, ori de ceea, cari știu limba română, trebuie să o recunoștem, ca fiind cu totul îndreptătită.

Aceste cereri sunt în parte garantate expres și în §§ 2—6, 7—12, 20—23

și 27, și numai în praca sunt desconsiderate în cea mai mare parte. Mai ales cererea, că funcționarii trebuie să cunoscă limba populațiunii, atât de mult se înțelege de sine, încât trebuie să ne mirăm și e caracteristic pentru stările ce domnesc, dacă totu mai trebuie încă exprimată o astfel de cerere, căci pentru popor e funcționarul, servitor al poporului. plătit de popor. Ved' bine, în Ungaria au ajuns lucrurile acolo, că posturile de funcționari au devenit, cea mai mare parte, nice sinecure, un privilegiu al rasei maghiare domitoare, și că nu se ține de locu semă de cunoșcerea limbei populațiunii. Se pretinde, ca poporul să avenge pretutindena limba funcționarilor, deși § 27 al legii de naționalitate obligă pe guvern să îngrijescă, ca la autoritățile judecătorești și administrative ale țării să se pună în funcțiune persoane din diferitele naționalități, deplin versate în limbile necesare! Pe guvern însă nici capul nu-lu dore de acesta.“

„Alu cincelea punct al programului național român cere revisuirea legii de naționalitate în favoarea egalei îndreptățiri și legale executare a legii. Cea dintăiu nu e neîndreptătită, căci legea de naționalitate favorizează limba maghiară mai mult decât cum e necesar în interesul unității statului și al bunei administrațiunii. Noi Sași am renunțat la această cerere ca neavând nici o perspectivă: din contra sprijinim din totă puterea cererea d'a se executa legal legea. Și pentru acesta nici un om onest nu ne poate face imputare.“

„Cererea d'a se respecta autonomia bisericilor și școlilor și d'a se sprijini institutele de cultură confesionale e întemeiată în §§ 14—17, 25 și 26 ai legii de naționalitate.“

„Cererea d'a se introduce votul universal de sigur, că nu e neîndreptătită. Noi Sași cu toate acestea nici-odată n'am sprijinit această cerere, fiindcă modul de alegere de ad. în puterea proprietății și a inteligenței noastre, nu ne e nefavorabil.“

„Combaterea tendințelor de maghiarizare (punct 7) le e și Sașilor o problemă sfântă și totu așa largirea libertăților publice și reforma administrațiunii (punct 8).“

„Punctul 9 al programului național român cuprinde o abatere dela programul național săsesic, care recunoșce expres dualismul, pe când cel dintăiu vră să fi amănată această cestiune.“

„Se vede așadără, că programul național român cuprinde unele puncte, care nu sunt sprijinite de Sași, dăr cuprinde și altele, care corăspund vederilor și nisuițelor noastre proprii.“

„Reapărerea fantomei de românisare, cu care vră se ne spari, să înceteze în fine. Maghiarii, dacă au intențiune oneste, să ne ocrotescă prin întărirea poporului nostru, și nu prin maghiarizare, care în cele din urmă nici nu ne ocrotesc de românisare.“

Cehii și Ungurii.

Cu ocaziunea desbaterilor asupra proiectului de adresă în dieta boemă, deputatul cehu Dr. Rieger dice, cu privire la dușmănia Maghiarilor față cu nisuițele cehe, următoarele:

„Ne făcuserăm ca lege, să nu ne amestecăm în afacerile maghiare. De aceea nici nu scim, pentru ce Maghiarii sunt atât de contrari dreptului nostru de stat. Slavismul ilu numesc ei acolo pauslavism din diferite temeiuri, anume ca să potă pași în contra acelor, cari nu vră să se lase a fi maghiarizați. Dăr să se gândescă: ce-i pre mult nu-i sănătos. Cu acesta ei pot să provoce un pericol pentru întregul imperiu. Timpul de acum nu e favorabil naționalităților celor mici. Noi stăm deopotrivă egali cu Ungurii în cultura

științe și arte, și cu toate acestea nu ne bucurăm de aceiași vață politică ca Ungurii. Dacă un popor s'a dezvoltat în cultură și în științe așa ca noi, atunci trebuie să venim și noi a ne valida dreptul nostru public. Nu e lucru cu minte a-și face inimizii politice; la asta să se gândescă Ungurii."

Torturi de-ale gendarmilor unguresci.

Din O-Becse se raportază fôie unguresci „B. U.“ despre grozave torturi inchișiionale, ce se săvârșesc de către gendarmeria de acolo față cu toate persoanele, care cu vină ori fără vină cad în mâinile ei.

Așa de pildă cu ocaziunea unui furt de oi fù torturat de gendarmeria Blasiu Kovats. Durerile stôrseră de pe buzele lui numele Cseke. Acesta fù imediat arestat, pus pe spate, doi gendarmi îi ținuă mâinile, un al treilea i-se puse cu genunchii pe pept, pe când un al patrulea gendarm îl bătù la tâlpile piciorilor cu o vênă de bou, până ce nenorocitul ameți. Fiindcă totu nu mărturisă nimic, îi înmuiară picioarele, sfârșite până la sânge, în oțet, apoi îl plimbară în sus și în jos și îl bătura până ce cădù jos leșinat. În ziua următoare se dovedi nevinovăția lui Cseke. Gendarmii așteptară până sera, îi dederă un bătù în mână și îl aruncară afară pe stradă. Nenorocitul om fù dus acasă cu carul și e pentru totdeauna schilod.

Femeia Victor Szilak fù arestată ca hântită, că a săvârșit un furt. Fù supusă „torturii celei mari și celei mici“. În ziua următoare se dovedi nevinovăția ei, trebui să fiă liberată și medicul constată, că pe totu trupul ei nu se află nici locu câtu o palmă, care se nu fiă lovită până la sânge. Bărbatul sârmanei femei făcu arătare la un avocat, din care cauză gendarmii îl căutară și pe el și pe Mihail Dudas îi bătura până când și-au retras pira.

Femeia Elisabeta Maior, în vîrstă de 63 ani, fù arestată, fiindcă, precum se știe, ar fi găsită nisce bani și i-ar fi tămiuit. Fù supusă torturii, dăr dovedindu-se nevinovăția ei, fù liberată. Când gendarmii aflară, că ea se duce la un avocat, o închiseră din nou și erăși o torturară. Din nou fù liberată, și erăși închisă și bătută. Sârmana bătrână fù transportată acasă ca schilodă.

Ca în mijlocul barbariei asiatice.

Sarbarea aniversării a 25-a a Universității din București.

Discursul d-lui Al. Orăscu.
(Urmare.)

Totuși, la 1864, în primul an al înființării Universității noastre, — care pe atunci cuprindea numai trei Facultăți, cu exclusiunea celei medicale, rămasă până la 1869 în stare de școală specială, — catedrele indicate în lege nu au fost toate de îndată implinite; Facultatea de dreptu avu numai opt profesori, și nu nouă; cea de științe șese, în locu de doi-spre-zece; cea de litere mici, cu trei mai puțin decâtu erau prevăduți. Cu timpul însă și cu expectanța, se impliniră aceste lipsuri, și chiar se făcură adause la studii și la catedre. În unele locuri, materiile, prea mult aglomerate, s'au împărțit între două sau mai multe catedre, — și acesta a fostu cazul mai ales la facultatea de medicină. În alte locuri, și mai cu seamă la Facultatea de dreptu, pentru celeașt studii s'au creatu îndoite și întreite catedre. În fine s'au și înființat prin legi speciale catedre pentru studii neprevăduți în legea dela 1864, deși unele din studii fuseseră inscise în legea de cu 29 de ani mai înainte. Voi semnala, ca aparținând acestei categorii de nouă înființări, cursurile de *Filologie Comparată*, și de *Archeologie*, adăugate la Facultatea de litere, printr'o lege din 1877; apoi catedrele de *Theoria Funcțiunilor* și de *Chimie Organică*, înființate la Facultatea de științe, unde acum de cu mult a mai fostu inscisă și o catedră, neocupată de *Thermodynamică* și *Fizica Practică*. La Facultatea de Litere asemenea este o nouă catedră

fără profesor, aceea de *Limbe Slavice*, pe când cea de *Istoria Literaturii* este înlocuită prin catedra de *Limbi și Literaturi Neolatine*, er cea de *Istoria Universității Critică* e împărțită în două catedre, cu adausul *Epigrafiei* la una din ele.

Toțe aceste preschimbări și adause sunt fapte naturale, căci precum neîncetată în lumea întrăgă crește cercul cunoștințelor omenești, așa și la noi, pe totă ziua se simtă nouă trebuințe în cultura intelectuală și se ivesc noi factori, apti a răspândi acea cultură în țera noastră.

Sire, mulțămia puternice impulsii și luminate proiectiuni, ce Maiestatea Văstră bine-voită a acorda la totu ce se atinge de dezvoltarea și de mărirea națiunii, mulțămia și dispozițiunilor, prin care, în diferite rânduri, guvernul a secundat aceste înalte planuri ale Maiestății Văstre, Universitatea din București este în stare de a constata în sine, pe lângă ceva lipsuri, mari îmbunătățiri, și de a proba, prin fapte, însemnate progrese ce s'au săvârșit într'ensa în cursul primului ei stadiu de unu pătrar de secol.

Pentru acestea — adecă pentru a învedera și binele efectuat în Universitate și prin universitate, și necesitățile ei pentru viitoru, — nu voi face mai mult, — temându-mă a vē obosi peste măsură cu simple date statistice — decât a resuma în câteva cuvinte mișcarea Universității noastre, din trei puncte de vedere: 1) Nomenclatura corpului profesoralu, care a ocupat până acum catedrele Universitare; 2) Numărul studenților, cari au frecuat cele patru facultăți și au obținut titluri universitare într'ensele; în fine 3) Administrarea averei proprii a Universității.

Am mai spus, că universitatea din București s'a deschis, acum două-zeci și cinci de ani, cu 19 profesori la cele trei ale sale facultăți de pe atunci, pe când școla de medicină avea 14 profesori; prin urmare erau ocupate în București 33 catedre de învățământ superior.

Dintre cei dela înființare, cinci-spre-zeci profesori, pe cari mai toți am avut ocaziune a-i numi, ocupă astăzi încă locurile lor; alții au venit succesiv să complinescă catedrele existente sau create de pe vremi; dintre aceștia doisprezece au intrat în universitatea din București prin transferarea lor dela unu postu analogu în universitatea suroră din Iași, printre cari cei mai vechi sunt d-nii V. A. Urechia, dr. Brânză, Titu Maiorescu, regretatul Al. Șendre și alții. Cei mai mulți profesori, adecă unu număr de 32, au câștigat catedrele lor în conformitate cu legea asistentă, er alții, precum d-nii d-ri Calenderu, Babeș și Asachii prin o lege specială.

Ca rezultat a acestui scurtu conspectu asupra personalului didactic al universității noastre în cursu de 25 ani, aduc la cunoștință publică lista actualilor titulari de catedre, care sunt în număr de 57, și adecă 11 profesori la facultatea de dreptu 11 la facultatea de litere, dăr cu o catedră mai multă, care este încă vacantă; 12 profesori la facultatea de științe, asemenea cu o nouă catedră fără profesor; și 23 profesori la facultatea de medicină. Cu totu Universitatea noastră a numărat până acum 80 de profesori.

De am voi să dăm liberu cursu tuturor aspirațiunilor noastre cătră perfecționare, pôte că și facultatea de medicină, cea fără tăgăduială mai bogată înștrată cu catedre de specialități, ar reclama și dânsa, spre a ei complectare, încă mai multe cursuri, er mai cu seamă ar cere o înăvuiere a onora din cursuri cu laboratorii bine aprovizionate, care se dea instrucțiunii o sancțiune mai practică, mai efice, și să permită profesorilor a se ține mereu în curentu științei.

Toțe cele ce pentru facultatea de medicină ar fi complemente indispensabile, sunt necesități totu așa de imperios reclamate la mai multe din specialitățile facultăților de științe și de litere. Laboratorii de chimie, cabinete de istoria naturală, muzee de monede plastice antice, și mai pe sus de toate bibliotecă, care să conțină totu ce s'a scris și tot ce se tipăresce neîncetată în alte țeri asupra materiilor predate în totă universitatea noastră: etă ce ne lipsesc în mare parte, etă ceea-ce ne face să trăim mereu cu temerea și cu regretul de a rămâne, pe totu momentu, mai pe jos de cultura celorlalte țeri civilizate. Întru acesta totu corpul profesoralu al universității noastre n'are decât unu singur glas spre a cere, spre a reclama concursu și ajutore din partea guvernului. Noi sperăm cu încredințare, că

dorința noastră, așa de unanim exprimată, nu va rămâne neascultată, nu va lăsa pe stat în nepăsare, și noi, corpul profesoralu, promitem țerii temeinic, că acele mijloce practice de instruire, ce ni se vor pune la dispozițiune, vor accelera, cu o progresiune geometrică, pașii învățământului superioru, în senul patriei noastre.

Atâtea avém a dice despre corpul profesoralu al universității noastre, despre alu lui trecut și despre aspirațiunile sale pentru viitoru. Ca reprezentant legalu al lui, și după alu său mandat, resumăm acele aspirațiuni în următoarele două voturi: 1. adausu de unele catedre devenite indispensabile la câteș patru facultățile, și mai cu seamă: 2. îndestrarea tuturor catedrelor, ce au necesitate de material didacticu, cu totu ce le trebuie spre a face ca învățământul lor să dea rezultate bune.

Trecându acum la a doua parte a espunerii, ce mă simt datoru a face ați, adecă la mișcarea populațiunii de studenți, cari au frecuat până acum universitatea noastră, voru numai ca să o caracterizez prin câteva cifre. Am dobândit convingerea, — pe care ținu a vi-o împărtași, că nimic nu este mai mulțamitor pentru totu omul ce doresce înaintarea națiunii noastre pe căile științei, decât datele statistice, pe cari sunt fericit a le comunica. Într'ensele progresul se învederă în modu patent.

Ar fi, pôte, destul să arăt, că în cursul primului anu universitaru, adecă la 1864—1865, studenții inscriși la celei Facultăți primitive, erau, grația siguru unui avântu pematur, în număr de 136; dăr în anul următor 1865—1868 acestu număr se redusese numai la 36 auditori regulați. Inșe, cu 24 ani în urmă, adecă în ultimul anu universitaru 1888—89, Facultatea de Litere a avut 61 studenți inscriși; cea de Științe 63, cea Juridică 103 și cea de Medicină 181; adecă 411 studenți cu toții.

Așa-dăr în 24 de ani proporțiunea a crescutu cu aproape șapte ori mai multu la cele trei Facultăți de Dreptu, Științe și Litere, er la Facultatea de Medicină, din 82 studenți ce au frecuat-o în anul 1869—70, când ea s'a constituit, numărul elevilor, adese-ori asagerat prin lipsa de o lege restrictivă, lipsă care abia în 1885 s'a remediat, numărul elevilor a ajuns a fi de 223 în acel an și de 181 în anul acesta.

Nu este, cred, fără interesu de a urmări, în trăsuri generale, acea progresiune, care ne va dovedi o dezvoltare considerabilă a învățământului universitaru, mai cu seamă în cei ultimi cinci ani, dela 1884 încôce. (Va urma.)

Serată musicală.

Duminecă sera s'a ținut în salonul Hotelului Nr. 1 a doua serată musicală din anul acesta (Kammernusik), arangiată de d-lu *Rudolf Lassel* cu unu programu forte ales și classicu. Numerele programei s'au executat cu mare precizie și cu multă artă. Quintetulu de Iadassohn (*F dur*) pentru Piano, două Violine, Viola și Violoncelu, a reușit escelent, asemenea și Sonata de Mozart (*B dur*) executată de d-lu Lassel (pian) și d-lu Krause (violină). S'au executat și două coruri mici, primul cu piesa populară forte dragă-lasă: „In stiller Nacht“ de Brahms, și cu piesa „Scheiden und Meiden“ de R. Franz, alu doilea coru cu cântecele țigănesc de I. Brahms cu tecstul tradus din unguresce, prin care și-au perdut ceva din originalitate. Ambele coruri au succes pe deplin, numai s'a observat, că vocile bărbătesci erau prea slabu reprezentate. Publicul, care de astădată a fostu puțin numeros, și-a arătat mulțumirea prin multe și meritabile aplause.

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS“.

(Serviciul biurului de coresp. din Pesta.)
Berlinu, 13 Noemvre. În septemăna viitoare va sosi cancelarul aci, avëndu intențiunea să vorbească amănunțit în parlamentu asupra situațiunii estere.
Parisù, 13 Noemvre. Noua cameră a alesu pe Floquet ca președinte. Pe strade s'au ivit unele incidente, dăr în tața măsurilor energice ale guvernului nu s'a făcutu nici o demonstrațiã. În strada Boquall s'a iscatu tumultu, au fostu arestați cinci deputați boulangiști.

Monza, 13 Noemvre. Impăratul germanu a sositu la 9 ore 45 minute sera. La gară a fostu primitu de regele și principele de coronă ai Italiei. Monarchii s'au sărutat cordialu.

Belgradù, 13 Noemvre. Regina Natalia a plecatu la Nișu, ca să nu se întelnescă aci cu Regele Milanu.

DIVERSE.

Impăratessa Germaniei în harem.

Despre visita ce a făcut-o împăratessa Germaniei în harem se scriu următoarele: „Duminecă după masă Sultanul s'a dus să ia pe împăratessa ca să o conducă în harem. Cu împăratessa s'a dus și soția lui Munir-pașă, ca interpretă a limbei turcesci, care împărtașia cuvintele d-șorei Artin Dadian, care vorbește franțuzesce și turcesce și acosta apoi tălmăcea limba turcescă dōmnei Hobe, care comunica apoi cuprinsul împăratesei. În onorea visitei la Sultane împăratessa făcu mare toaletă. Damele turcesci dela curte se împodobiseră cu briliante. De obicei face mama Sultanului onorurile haremului, deorece inșe ea a murit înainte cu câțiva ani, a înlocuit-o femeia, pe care a crescut-o Abdul Medyid, o damă bătrână și venerabilă. Tinără și frumoasă este soția Sultanului. Impreună cu princele erau 16 dame în harem, toate în toalete scumpe turcesci, numai celei mai mari dintre princele îi place a se îmbrăca *à la franca*. Toțe damele erau în haine închise până la gât, deorece nu iertă eticheta curții turcesci, ca damele să se arate decolate înaintea Sultanului. Când a intrat împăratessa în harem, cele două princele mai mari ședeau la pian și cântau imnul prusian. Se esecutară danțuri și se serviră dulceturi; când după-o oră se depărta împăratessa din harem Sultanul duse, cu sine pe ficia sa cea mai tinără, princesa Naile la împăratul ca să-i cante și lui la pianu imnul prusienesc.

Cununiã. D-lu *Ion Petricã Râsnovanu* din Câmpina și D-șora *Maria Popescu* din Brașov își voru serba cununia religioasă Duminecă în 5 Noemvre, la 4 ore după amez, în biserica sf. Nicolae din Brașov.

Cursul plăței Brașov

din 13 Noemvre st. n. 1889.

Bancnote românesci	Cump.	9.42	Vend.	9.46
Argintu românesc		9.38		9.40
Napoleon-d'ori		9.46		9.49
Lire turcesci		10.73		10.75
Imperial		9.73		9.75
Galbini		5.58		5.65
Scriș. fonc. „Albina“ 6%		101.—		102.—
„ „ „ 5%		98.50		99.—
Ruble rusesci		123.50		124.50
Mărci germane		58.20		58.45

Discountu 6—8% pe anu.

Cursul la bursa de Viena

din 12 Noemvre st. n. 1889.

Renta de aur 4%	101.—
Renta de hartiã 5%	97.05
Imprumutul căilor ferate ungare	114.85
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostu ungare (1-ma emisiune)	100.—
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostu ungare (2-a emisiune)	—
Amortisarea datoriei căilor ferate de ostu ungare (3-a emisiune)	113.—
Bonuri rurale ungare	88.50
Bonuri croato-slavone	105.—
Despăgubirea pentru dijina de vinu serășun cu	—
Imprumutul cu premiulu ungurescu	140.25
Losurile pentru regularea Tisei și Seghedinului	127.50
Renta de hartiã austriacã	85.45
Renta de argint austriacã	86.65
Renta de aur austriacã	109.40
Losuri din 1860	139.26
Acțiunile băncii austro-ungare	923.—
Acțiunile băncii de creditu ungar.	331.25
Acțiunile băncii de creditu austr.	311.—
Galbeni împăratesci	5.66
Napoleon-d'ori	9.48½
Mărci 100 imp. germane	58.45
Londra 10 Livres sterlinge	119.20

Editoru și Redactoru responsabilu: **Dr. Aurel Mureșianu.**

